I. megoldás. A feladatot koordináta-geometriai módszerrel oldjuk meg. A koordináta-rendszert úgy választjuk meg, hogy az adott parabola egyenlete $y = x^2$ legyen. Ekkor a parabola d vezéregyenesének egyenlete $y = -\frac{1}{4}$. Egy $P(u, v)$ fókuszú, d-vel párhuzamos vezéregyenesű parabola egyenlete, amennyiben a vezéregyenes és fókusz távolsága s, vagy

$$y = \frac{1}{2s}(x-u)^2 + v - \frac{s}{2}, \tag{1}$$

vagy pedig

$$y = -\frac{1}{2s}(x-u)^2 + v + \frac{s}{2}, \tag{2}$$

aszerint, hogy a parabola fókusza a vezéregyenes „felett” vagy „alatt” helyezkedik el (1. ábra).

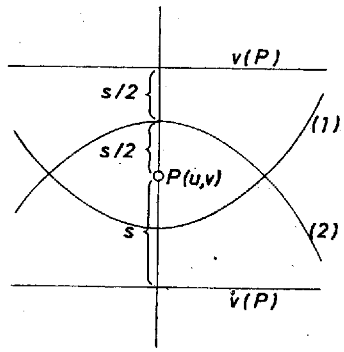

1. ábra

Vizsgáljuk meg, hogy mely $P(u,\, v)$ pontok esetén fogja az (1) parabola érinteni az $y = x^2$ parabolát.

Két görbe akkor érinti egymást, ha van közös pontjuk, és a két görbéhez abban a pontban húzott érintők egybeesnek (2. ábra).

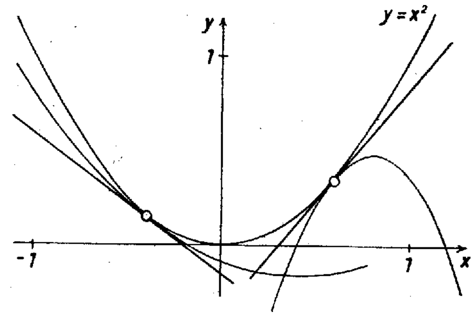

2. ábra

Ha a két parabola érinti egymást az x abszcisszájú pontban, akkor az abban a pontban húzott érintők iránytangenseinek meg kell egyeznie. És fordítva: ha ezek megegyeznek, akkor a két görbe érinti egymást.

Az $y = x^2$ görbéhez az x abszcisszájú pontban húzott érintő iránytangense $y' = 2x$; az (1) görbéhez húzott érintő iránytangense $y' = \frac{1}{s}(x - u)$. Ennek a két értéknek kell megegyeznie:

$$2x = \frac{1}{s}\,(x-u),$$

$$(1-2s)x = u. \tag{3}$$

Ha már most $2s \neq 1$, akkor ebből $x = u/(1-2s)$, azaz csak az ilyen abszcisszájú pontban érintheti egymást a két parabola. Ha viszont az $x = u/(1-2s)$ pontban a paraboláknak közös pontja van, akkor ott érintik is egymást. Tehát $(2s-1) \neq 0$ esetén a két parabola csak akkor érinti egymást, ha

$$\left(\frac{u}{1-2s}\right)^2 = \frac{1}{2s}\left(\frac{u}{1-2s} - u\right)^2 + v - \frac{s}{2},$$

azaz ha u és v között a

$$v=\frac{1}{1-2s}\cdot u^2+\frac{s}{2} \tag{4}$$

összefüggés áll fenn.

Ha viszont $2s=1$, akkor (3) csak úgy állhat fenn, ha $u=0$, ekkor viszont az (1) parabolaegyenlet $y=x^2+v-\dfrac{1}{4}$ alakú lesz. Így $2s-1=0$ esetén az (1) parabola, valamint az $y=x^2$ parabola $v\neq\dfrac{1}{4}$ mellett nem érinti egymást, $v=\dfrac{1}{4}$ mellet pedig azonosak; innen nem kapunk megoldást.

Hasonlóan azt vizsgálva, hogy a (2) parabola és az $y=x^2$ parabola mikor érinti egymást, a $2x=-\dfrac{1}{s}(x-u)$-ból az $x=u/(2s+1)$ abszcisszájú pontban lehet csak érintés, és ez $2s+1\geq 1$ miatt mindig értelmes. Így a (2) parabola és az $y=x^2$ parabola csak akkor érinti egymást, ha

$$\left(\frac{u}{2s+1}\right)^2=-\frac{1}{2s}\left(\frac{u}{2s+1}-u\right)^2+v+\frac{s}{2},$$

vagyis ha

$$v=\frac{1}{1+2s}\cdot u^2-\frac{s}{2} \tag{5}$$

Összefoglalva, a $P(u,\,v)$ ponthoz akkor és csak akkor találunk a feladatban előírt tulajdonságú parabolát, ha (5) teljesül, vagy ha $2s-1\neq 0$ és (4) teljesül. Így a keresett mértani hely $2s-1\neq 0$ esetén az

$$y=\frac{1}{1+2s}\cdot x^2-\frac{s}{2}, \tag{5'}$$

és az

$$y=\frac{1}{1-2s}\cdot x^2+\frac{s}{2} \tag{4'}$$

egyenletek valamelyikét kielégítő pontok (két parabola), míg $2s-1=0$ esetén csak az

$$y=\frac{x^2}{2}-\frac{1}{4} \tag{5''}$$

egyenletet kielégítő pontok (egy parabola).

Megvizsgáljuk, hogyan származnak a kapott parabolák az $y=x^2$ parabolából és az adott s szakaszból. Az adott parabola csúcsa a $(0;\,0)$ pont, fókusza $F\left(0;\,\dfrac{1}{4}\right)$, vezéregyenese – mint már mondtuk – az $y=-\dfrac{1}{4}$ egyenes; a $(4')$ parabola csúcsa $\left(0;\,\dfrac{s}{2}\right)$ – ahol $s\neq\dfrac{1}{2}$ –, paraméternek fele

$$\frac{1}{4}\left|\frac{1}{\dfrac{1}{1-2s}}\right|=\left|\frac{1}{4}-\frac{s}{2}\right|.$$

Mármost, ha $0<2s<1$, akkor $(4')$ fókuszának ordinátája: $\dfrac{s}{2}+\left(\dfrac{1}{4}-\dfrac{s}{2}\right)=\dfrac{1}{4}$, vagyis e fókusz azonos F-fel; vezéregyenese pedig az

$$y=\frac{s}{2}-\left(\frac{1}{4}-\frac{s}{2}\right)=-\frac{1}{4}+s$$

egyenes, a kiindulási parabola vezéregyenesének eltoltja s-sel (fölfelé). Mivel ekkor még $s<1/2$, azért a föltolt vezéregyenes még alatta van F-nek, fölfelé nyílik a parabola.

Ha viszont $2s>1$, azaz $s/2>1/4$, akkor $(4')$ csúcsa az F fölött van (egyszersmind x^2 együtthatója negatív), a parabola lefelé nyílik, fókusza lejjebb van, mint a csúcs. E fókusz ordinátája

$$\frac{s}{2}-\left|\frac{1}{4}-\frac{s}{2}\right|=\frac{s}{2}-\left(\frac{s}{2}-\frac{1}{4}\right)=\frac{1}{4},$$

tehát ekkor is azonos F-fel, vezéregyenese $y = -\frac{1}{4} + s$, ekkor is s-sel van föltolva. (De ekkor túl van tolva az F-en.) A kizárt $2s = 1$ eset pedig azt jelentené, hogy az $y = x^2$ parabola vezéregyenesét rátolnánk a fókuszára; emiatt nem keletkezik ilyenkor P mértani helye az (1) alakból.

Hasonlóan látható – de egyszerűbben –, hogy ($5'$) csúcsa minden pozitív s-re a $(0; -s/2)$ pont, fókusza F, vezéregyenese $y = -1/4 - s$, vagyis lefelé van eltolva s-sel.

II. megoldás. A feladatot koordináta-rendszer alkalmazása nélkül is megoldjuk. A megoldásban felhasználjuk azt a tényt, hogy a parabola érintője felezi az érintési pontot a fókusszal összekötő egyenes, valamint az érintési pontból a vezéregyenesre emelt merőleges szögét.

Legyen az adott parabola fókusza F, a fókusz és a d vezéregyenes közti távolság p. Tegyük fel, hogy a P fókuszú, v vezéregyenesű parabola a megadott parabolát az E pontban érinti, azaz a két parabolához E pontban közös, e érintő húzható. Mivel a feltétel szerint v és d párhuzamos, ezért az E pontból v-re, illetve d-re bocsátott merőlegesek T_1, illetve T_2 talppontjai és az E pont egy egyenesen vannak.

Két esetet különböztetünk meg aszerint, hogy a T_1T_2 szakasz belsejében tartalmazza az E pontot vagy sem.

I. Ha E a T_1T_2 szakasz belső pontja, akkor F és P az e egyenes különböző oldalára esik, azaz $FP = FE + EP$. A PT_1C_1 és az FT_2C_2 háromszögek (lásd a 3. ábrát) hasonlóak, mert megfelelő oldalaik párhuzamosak.

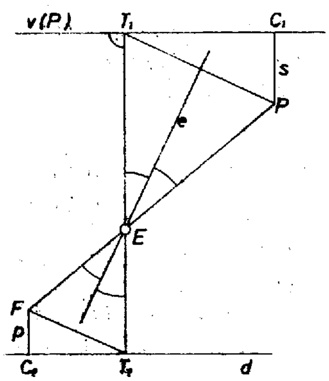

3. ábra

Hasonlóságuk aránya $PC_1 : FC_2 = s : p$. Hasonlók a PET_1, valamint FET_2 háromszögek is, hasonlóságuk aránya $PT_1 : FT_2 = s : p$, azaz $EP : FE = s : p$, ahonnan

$$\frac{FP}{FE} = \frac{FE + EP}{FE} = 1 + \frac{EP}{FE} = 1 + \frac{s}{p}.$$

Így a P pontot az E pontból F középpontú, $\left(1 + \frac{s}{p}\right)$ arányú nagyítással kapjuk. Ez azt jelenti, hogy a keresett tulajdonságú P pontok rajta vannak az eredeti parabola F középpontú, $\left(1 + \frac{s}{p}\right)$ arányú nagyítottján.

Megmutatjuk, hogy ennek a parabolának összes pontja rendelkezik azzal a tulajdonsággal, hogy egy alkalmas parabolának fókusza.

Legyen ugyanis P a nyújtott parabola egy pontja. Mivel P az eredeti parabola egy E pontjának képe, azért $FP : FE = 1 + \frac{s}{p}$ és F, E, P ilyen sorrendben vannak az egyenesen, tehát $EP : EF = s : p$.

Legyen továbbá E merőleges vetülete d-re T_2, F merőleges vetülete C_2 és tükrözzük E-re az FC_2T_2 háromszöget, majd nyújtsuk meg s/p-szeresére. Az F pont ekkor a P pontba fog átmenni, a T_2, illetve C_2 pontok pedig T_1, illetve C_1 pontokba. T_1C_1 párhuzamos lesz T_2C_2-vel, hiszen a tükrözés és hasonlóság párhuzamosságtartó, továbbá $EP = ET_1$, hiszen ez az egyenlő szárú FET_2 háromszög tükrözöttje, illetve nagyítottja. $PC_1 = \frac{s}{p} \cdot FC_2 = \frac{s}{p} \cdot p = s$, vagyis az E pont rajta van a P fókuszú, T_1C_1 vezéregyenesű parabolán, és P, valamint T_1C_1 távolsága éppen s. Másrészt F, E, P, valamint T_2, E, T_1 egy egyenesre esnek, azért mind a két parabolához az E pontban húzott érintő ugyanaz, az FET_2 szög vagy a PET_1 szög szögfelezője.

Így beláttuk, hogy a feladatbeli mértani hely – abban az esetben, ha T_1T_2 szakasznak az E pont belső pontja – a megadott parabolának F középpontú, $1 + s/p$ arányú nagyítottja.

II. Ez az eset hasonló az előzőhöz, azért itt csak utalunk az egyes lépésekre (4. ábra).

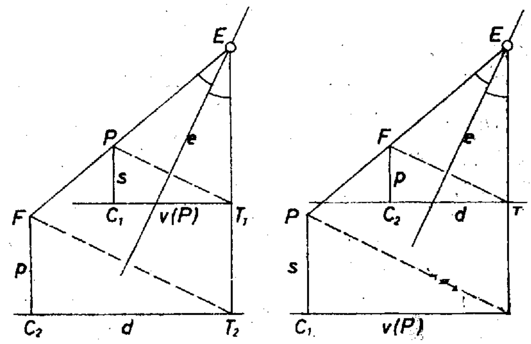

4. ábra

Az F, valamint P pontok az e egyenesnek ugyanarra a partjára esnek, így irányított szakaszokat nézve $FP = FE - PE$. A PT_1C_1, valamint az FT_2C_2 háromszögek, majd a PET_1 és FET_2 háromszögek hasonlóságából $PE : FE = s : p$, ahonnan

$$\frac{FP}{FE} = \frac{FE - PE}{FE} = 1 - \frac{s}{p}$$

pozitív arány esetén, ez egy F középpontú, adott arányú hasonlósági transzformációt jelent, ha negatív, akkor még egy F pontra vonatkozó tükrözést is. Amennyiben az arány nulla, úgy azt kapjuk, hogy a két parabola fókusza, vezéregyenese egybeesik, tehát a két parabola is egybeesik, ekkor viszont nem érintik egymást.

Így a második esetben a mértani hely $s \neq p$ esetén az adott parabola F középpontú, $\left(1 - \dfrac{s}{p}\right)$ arányú nagyítottja. Most is az előzőekhez hasonlóan meg lehet mutatni, hogy ennek a megnyújtott parabolának minden pontja eleme a mértani helynek. $s = p$ esetben pedig megfelelő pont nincs.

Összefoglalva: ha $s \neq p$, akkor a keresett mértani hely a megadott parabola F középpontú, $1 + s/p$, illetve $1 - s/p$ arányú nagyítottjainak uniója. Ha $s = p$, akkor az eredeti parabola F középpontú, 2-szeres nagyítottja.

Kovács István (Budapest, I. István Gimn., IV. o. t.)

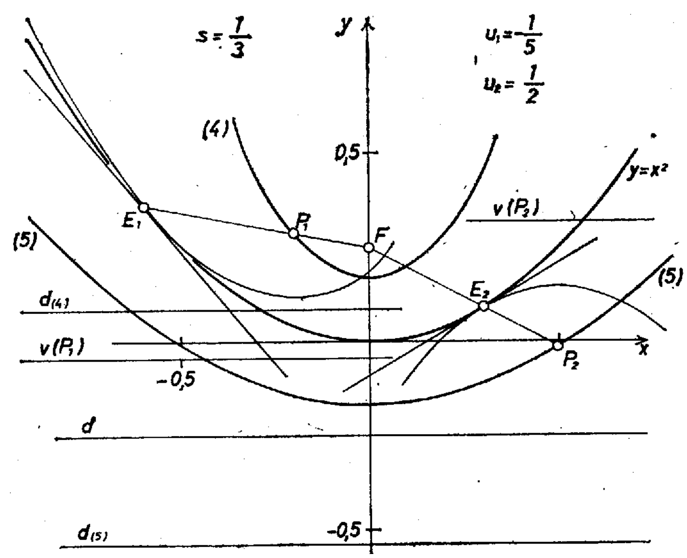

5. ábra

Az 5. ábra az $s = 1/3$ értékhez tartozó parabolapárt tünteti fel (vastagon rajzolva), továbbá az első parabolán a $-1/5$ abszcisszájú P_1, a másodikon az $1/2$ abszcisszájú P_2 ponthoz tartozó kívánt $v(P_1)$, $v(P_2)$ vezéregyenest, végül az ezekből kapott, az $y = x^2$ parabolát érintő parabolákat (vékonyan rajzolva).